

Elul – the Longest Month

1. חיבור התשובה למאירי - משיב נפש מאמר ב פרק א

ובדרש (250-2) אמרו ז"ל על ענין היותו קרוב, שראוי לכל להשתדל קודם ראש השנה בהפצר תפלות ובהערת תשובות כדי שיכנס בראש השנה בטהרת הלב, ומזה נהגו במקומות לקום בלילות ולקבוע תפלה בבית הכנסת בכל שני וחמשי של אלול כדרך שעושין הכל בעשרת ימי תשובה בתחנונין ובדברי כבושין

2. חיי אדם חלק ב-ג (הלכות שבת ומועדים) כלל קלח סעיף א

באהבת הקדוש ברוך הוא את עמו ישראל, הרבה להיטיב אותנו וצונו לשוב לפניו בכל עת שנחטא. ואף שהתשובה טובה בכל עת, מכל מקום חודש אלול הוא מובחר ומוכן יותר שמקובל תשובתו משאר ימות השנה, לפי שימים אלו הם ימי רצון מעת שנבחרנו לעם, שכשחטאו ישראל בעגל ונשתברו הלוחות ב"ז בתמוז ואחרי זה עלה משה בהר והתפלל ואמר לו הקדוש ברוך הוא פסל לך [שמות לד, א] ונתרצה ליתן לו לוחות שניות, ואז עלה בראש חודש אלול ונשתהה שם עד יום כיפור שהיה גמר כפרה. ואיתא בתנא דבי אליהו, ישראל היו נוהגים כל אותם הימים צום ותענית ויום אחרון שבכולם דהיינו בעשרה בתשרי גזרו תענית ולנו בתענית, ולפיכך נקבע אותו יום דהיינו יום הכפורים לכפרה לעולם. ולפי שהיו ימים אלו ימי רצון מאז, לכן בכל שנה ושנה מתעורר עוד הרחמים למעלה והם ימי רצון

3. ויקרא פרק ט פסוק ב

וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים קַח לְךָ עֵגֶל בֶּן־בָּקָר לְחֹטָאִים וְאֵיל לְעֹלָה תְּמִימִם וְהִקְרַב לְפָנַי יִקְוֶה:

4. רש"י ויקרא פרק ט פסוק ב

(ב) קח לך עגל - להודיע שמכפר לו הקדוש ברוך הוא ע"י עגל זהה על מעשה העגל שעשה:

5. ספרא שמיני - מכילתא דמילואים

(ג) ויאמר אל אהרן קח לך עגל בן בקר לחטאת מלמד שאמר לו משה לאהרן אהרן אחי אף על פי שנתרצה המקום לכפר על עונותיך צריך אתה ליתן לתוך פיו של שטן שלח דורון לפניך עד שלא תיכנס למקדש שמא ישנאך בביאתך למקדש ושמא תאמר אין צריך כפרה אלא אני, והלא אף ישראל צריכים כפרה שנאמר ואל בני ישראל תדבר לאמר קחו שעיר עזים לחטאת וכי מה ראו ישראל להביא יותר מאהרן, אלא אמר להם אתם יש בידכם בתחילה ויש בידכם בסוף, יש בידכם בתחילה וישחטו שעיר עזים, ויש בידכם בסוף עשו להם עגל מסכה, יבא שעיר עזים ויכפר על מעשה עזים, יבא עגל ויכפר על מעשה עגל

6. תלמוד בבלי מסכת סנהדרין דף קב עמוד א

. אמר רבי יצחק: אין לך כל פורענות ופורענות שבאה לעולם שאין בה אחד מעשרים וארבעה בהכרע ליטרא של עגל הראשון, שנאמר וביום פקדי ופקדתי עליהם חטאתם.

7. שמות פרק לב פסוק לד

וְעִתָּה לָךְ נֶחֱה אֶת־הָעָם אֶל אֲשֶׁר־דִּבַּרְתִּי לָךְ הִנֵּה מִלֹּאכֵי יֵלֶךְ לְפָנַי וְיָבִיאוּ פִקְדוֹי וּפְקַדְתִּי עֲלֵהֶם חֲטָאתָם:

8. רש"י מסכת תענית דף ל עמוד ב

ובוקר יום כפור ירד, שהוא עשרה בתשרי, ואותו היום נקבע ליום כפור - להודיע שמחל וניחם על הרעה אשר דבר לעשות לעמו, ועל כן נקבע צום כפור בעשרה בתשרי, כך שמעתי.

9. תהלים פרק כז

(יד) קוֹה אֱלֹהִים יִקְוֶה חֲזַק וַיֵּאמֶץ לַבָּרָא קוֹה אֱלֹהִים יִקְוֶה:

10. תלמוד בבלי מסכת ברכות דף לב עמוד ב

אמר רבי חמא ברבי חנינא: אם ראה אדם שהתפלל ולא נענה יחזור ויתפלל שנאמר קוה אל ה' חזק ויאמץ לברך וקוה אל ה'.

תלמוד בבלי מסכת ראש השנה דף טז עמוד ב

אמר רבי כרספדאי אמר רבי יוחנן: שלשה ספרים נפתחין בראש השנה, אחד של רשעים גמורין, ואחד של צדיקים גמורין, ואחד של בינוניים.

צדיקים גמורין - נכתבין ונחתמין לאלתר לחיים, רשעים גמורין - נכתבין ונחתמין לאלתר

למיתה, בינוניים - תלוין ועומדין מראש השנה ועד יום הכפורים. זכו - נכתבין לחיים, לא זכו - נכתבין למיתה.

11. תוספות הרא"ש מסכת ראש השנה דף טז עמוד ב

צדיקים גמורים נחתמים לאלתר לחיים. מדקחשיב בינוניים משמע דצדיקים גמורים קרי למי שזכויותיו מרובים ורשעים גמורים למי שעונותיו מרובים הילכך האי לחיים ולמיתה דקאמר לא בחיי העולם הזה ומיתת העולם הזה קאמר דאין זה תלוי ברוב עונות או ברוב זכויות, דאמרינן בפ"ק דקידושין מי שעונותיו מרובין מזכויותיו דומה כמי שקיים את התורה כולה ולא חסר ממנה אות אחת ומי שזכויותיו מרובין מעונותיו דומה כמי ששרף את התורה כולה, הילכך האי חיים ומיתה דקאמר היינו חיי העולם הבא ומיתת העולם הבא דמארעות שלו וגזרותיו של שנה זו תלוין בה שגזרין על הצדיק גזרות קשות בעולם הזה להפרע ממנו עונותיו ולרשע גזרין גזרות טובות ליתן לו שכר מצותיו בעולם הזה כדכתיב ומשלם לשונאיו אל פניו להאבידו הילכך צריך להעלותן בכף מאזנים בכל שנה.

12. עין איה

(תכלית התפילה והשגת המבוקש שבאה על ידה היא ביחוד כדי להוציא שלימות מיוחדת מן הכח אל הפועל, לגדל כחות הנפש בצירי קדושה ושלימות. ודרכי הצירורים רבים הם ורחבים ומסתעפים לפרטים רבים שאין להם קץ. וצור העולמים לפניו נגלו כל תעלומות איזה ציור מיוחד ראוי וחסר לכל נפש פרטית שתשתלם בה, וכפי אותו הציור שראוי להיות נשלם מזמין לפניו בראשי מסידור חכמתו העליונה, אותו חסרון וצורך תפילה. ולפעמים, כשלא יספיק הציור להשתלם כראוי בכל עמקו בנפש ובכל גופו, עד שיהי' נשנה ונכפל כמה פעמים, כערכו תתאחר התקבלות התפילה. ע"כ האדם שלא נענה, עליו רק לחזור ולהתפלל ולא לאמר נושא חלילה, כי הקצר קצרה ידו ית' מפדות. אלא שהוא חושב מחשבות לתן לאדם אחרית ותקוה, ושכל הדברים הזמניים יוסיפו לו ערך נצחי ושלימות גמורה וחשובה. והנה כך היא המדה באדם כשהוא עושה פעולות ואינו בא למטרותו מתחלש לבבו, אבל כשיודע שכל פעולה תקרבהו למטרותו אלא שלפי רוממות המטרה צריך המון פעולות, לבבו מתאמץ להוסיף בעבודתו. ע"כ אמר "קוה אל ד'", והתקוה היא שלימות בעצמה, ויסוד התקוה היא השלימות הראוי' להמשך מכשרון המעשים המוקדמים לה וזהו כל יסוד ההנהגה ותכלית פעולת התפילה. ע"כ נאמנה תדע כי בכל ציור של תקוה לד' נתקרבת אל המטרה, אלא שלא הגיעך עדיין מצד שעוד לא השלמת, ע"כ "חזק ויאמץ לברך" להשלים, "וקוה אל ד

13. פרשת עקב

(כב) כִּי אִם־שָׁמַרְתָּ אֶת־כָּל־הַמִּצְוָה הַזֹּאת אֲשֶׁר אָנֹכִי מְצַוֶּה אֶתְכֶם לַעֲשׂוֹתָהּ לֹא־הִבְרָה אֶת־יְקֹוֹק אֱלֹהֵיכֶם לְלַכֵּת בְּכָל־דַּרְגָּוֵי וּלְדַבְּקָה־בּוֹ:

כי אם שגור השמרון את כל המצות ונתן וכו' לעשותה וכו' לאברהם את די
 גלגלם ללכת בכל דרכיו ולדבוק בו וכו' וכו'. הא כדכח בסוף הסמוך
 ללכת בכל דרכיו - ויתנו כל המצות, ולמה נאמר "המצות הואת"
 ו"לעשותה". לשון יחיד, אמנם איתא במדרש רבי תנאמא וישא. יו -
 יידי ביהם כלות משהו ומשום י, אג ווי כיום כלות משהו. משל למלך
 שהיה לו אשת ואגנית, אמר המלך - עשי לך סורסיה, התחילה לעשות
 בה כל זמן שהיתה מתעסקת בה אינה פריכה. נשלמה המלאכה הביאת
 לשלך, ואח אוחה המלך ישרה בעיניו, מיד החזיל המלך לומר - ודי חי,
 אצרה לו אשתו - מה זה אדוני, פרחתי את עצמי לעשות רצונך ואתה
 אומר - ודי ודי, אמר לה - המלאכה פאר ישרה בעיני, אמנם כל זמן שהיית
 עוסקת במלאכה לא היית כועסת ולא מקנטרת אומי, עתה שאח פנייה
 סודיא אפי שפא חכמיסי אוחי, כך אמר הקבי"ה - כל זמן שהיו בני
 ישראל במשכן לא היו מלינים, עתה יתחילו, לכך נאמר וכו', ודי היה
 לזמן כלות משהו, עכ"ל המדרש.

מסוחרים ובכולם ישי...
 חנה האים שמי שלומד סתם, אין דעתו ורצונו משועבדים כל כך.
 כמי שדחוק את עצמו לגמור איזו מסכת, וכל שכן כמי שרוצה לגמור
 תורה - שאז כולו שקוע ומשועבד בלימוד. ואפשר זה מרמז לנו
 המדרש - יידי ביהם כלות וכו' וכו'. את המשכן עשו לטעם ד
 שישכון בהם, והאם אחר שהוקם המשכן כבר לא עבדו ח"ו את ד', וכי
 איך המשל (במדרש הג"ל) לגמר מלאכת הפורפירה. את כוונת המדרש
 אין לנו יודעין, אבל לנו מרמז - מפני שאז רצו לגמור את מלאכת
 המשכן - רק עבודה כזו משעבדת את כל הגוף וחושי האדם עד שלא
 יוכל יצו להתגות בו, ועוד יוכל להוציא את נפשו הקדושה ולקשרה
 בדי. ואפשר זהו הענין מה שנאמר (שמות כה, ח) "ועשו לי מקדש ושכנתי

עי שג...
 עי שגשגון מנחה אחריה.
 וזה שרמזו הסמוך, יכי אם שגור השמרון את כל המצות הזאת יכי
 לעשותה וכו', ללכת בכל דרכיו, הן צריכים לקיים את כל התורה, אפי
 כשרוצים לתקן את עצמו יחתי, "שגור השמרון" - כי סעכיה, ויבטמיה
 למשמרתיו, אז תחלקו את המצוות לפרטיות, ותקחו בכל סעב מצוה אחת
 לגמרה, ושגב מצות, ובה תוכלו לעלות.